

κοιλιά

κοιλιά, η, ουσ. [<αρχ. κοιλία <κοῖλος], η κοιλιά· κάθε κοιλότητα, καμπυλότητα, κύρτωμα προς τα έξω ή προς τα μέσα: «ακριβώς στο κέντρο της, η τέντα έκανε κοιλιά || ο τοίχος έκανε κοιλιά απ' την υγρασία». Υποκορ. **κοιλίτσα, η** (βλ. λ.). Μεγεθ. **κοιλάρια, η** (βλ. λ.). (Ακολουθούν 45 φρ.)·

- ανοίγω κοιλίες και ξύνω σκεμπέδες, είμαι ο πιο καλός απ' όλους σε μια συγκεκριμένη δουλειά ή τέχνη: «κάθε φορά που έχει κάποιο πρόβλημα το αυτοκίνητό μου, το πηγαίνω στον τάδε μηχανικό, που ανοίγει κοιλίες και ξύνει σκεμπέδες». Από το ότι το άνοιγμα της κοιλιάς του ζώου από το χασάπη απαιτεί ιδιαίτερη τέχνη. Στα παλιά μάλιστα χρόνια, τα άτομα αυτά ήταν ειδικά·

- απ' την κοιλιά της μάνας του, εκ γενετής: «απ' την κοιλιά της μάνας του είναι στραβόξυλο αυτός ο άνθρωπος»·

- άσπρα σκυλιά, μαύρα σκυλιά, όλοι οι σκύλοι μια κοιλιά, βλ. λ. [σκυλί](#)·

- βαστώ την κοιλιά μου απ' τα γέλια ή βαστώ την κοιλιά μου απ' το γέλιο, βλ. φρ. κρατώ την κοιλιά μου απ' τα γέλια·

- γεμίζω την κοιλιά μου, τρώω πολύ: «δεν μπορώ να φάω ούτε μπουκιά παραπάνω, γιατί γέμισα την κοιλιά μου»·

- γουργουρίζει η κοιλιά μου, πεινώ υπερβολικά: «δεν έφαγα τίποτα όλη τη μέρα, γι' αυτό γουργουρίζει η κοιλιά μου»·

- δε συμφωνούν κοιλιά με άντερα, βλ. λ. [άντερο](#)·

- δεν ξύνουμε κοιλίες, μιλάμε σοβαρά, σοβαρολογούμε, δεν αστελευόμαστε, δεν είμαστε παιδιά: «όταν θα ξανάρθεις, θέλω να φέρεις συγκεκριμένες προτάσεις, γιατί δεν ξύνουμε κοιλίες». Ο πλ. και όταν το άτομο μιλάει μόνο για τον εαυτό του. Συνήθως της φρ. προτάσσεται το εδώ. Για συνών. βλ. φρ. *δεν παίζουμε τις κουμπάρες*, λ. κουμπάρα·

- δεν τα βγάζω απ' την κοιλιά μου, δεν τα υποθέτω, δεν τα φαντάζομαι: «αυτά που σας λέω είναι αλήθεια και δεν τα βγάζω απ' την κοιλιά μου». Συνών. *δεν τα βγάζω απ' το μυαλό μου*·

- έκανα κοιλιά ή έκανα κοιλίες, βλ. φρ. πέταξα κοιλιά·

- εμείς τι κάνουμε, κοιλίες ξύνουμε; γιατί υποτιμάς την ειδικότητά μας, την τέχνη μας, τη δουλειά μας ή την εμπειρία μας, από τη στιγμή, που δεν είμαστε καθόλου άσχετοι με αυτό για το οποίο γίνεται λόγος: «εμείς τι κάνουμε, κοιλίες ξύνουμε κι έχεις την εντύπωση πως δεν μπορούμε να επιδιορθώσουμε τ' αυτοκίνητό σου;». Ο πλ. και όταν το άτομο μιλάει μόνο για τον εαυτό του. Συνήθως της φρ. προτάσσεται το καλά και μετά το ρ. της φρ. *κάνουμε*, ακολουθεί το εδώ ή το δηλαδή. Για συνών. βλ. φρ. *εμείς τι κάνουμε, τις κουμπάρες παίζουμε*; λ. κουμπάρα·

- εννιά μήνες έκανες μέσ' στην κοιλιά της μάνας σου ή εννιά μήνες σ' είχε η μάνα σου μέσ' στην κοιλιά της ή εννιά μήνες σε κουβαλούσε η μάνα σου στην κοιλιά της, ειρωνική παρατήρηση σε πολύ βιαστικό άτομο: «γιατί τόση βιασύνη, ρε φίλε, εννιά μήνες έκανες μέσ' στην κοιλιά της μάνας σου». (Λαϊκό τραγούδι: **εννέα μήνες στην κοιλιά της την κουβαλούσε η γριά της** στις φυλακές και στα μπουρδέλα, όπως και κείνη η δικιά της)·

- έριξα κοιλιά ή έριξα κοιλίες, βλ. φρ. πέταξα κοιλιά·

- έχει φουσκωμένη κοιλιά ή έχει κοιλιά φουσκωμένη, (για γυναίκες) είναι έγκυος, βρίσκεται σε προχωρημένη εγκυμοσύνη: «όταν βρίσκομαι στο λεωφορείο και βλέπω γυναίκα που έχει φουσκωμένη κοιλιά, σηκώνομαι και της παραχωρώ τη θέση μου»·

- η κοιλιά μου βαράει Καραϊσκάκη, ακούγεται από πολύ ηλικιωμένους και πολύ σπάνια· βλ. συνηθέστ. η κοιλιά μου βαράει ταμπουρά·
- η κοιλιά μου βαράει ταμπουρά, πεινώ υπερβολικά: «γυναίκα, βάλε μου να φάω, γιατί η κοιλιά μου βαράει ταμπουρά». Πολλές φορές, συνοδεύεται από κίνηση με την οποία, το χέρι μας κινείται από τον καρπό του πάνω κάτω μπροστά στην κοιλιά μας, μιμούμενο το μουσικό καθώς χτυπάει με την πένα του τις χορδές του ταμπουρά·
- η κοιλιά μου παίζει βιολί, βλ. συνηθέστ. η κοιλιά μου παίζει μπασαβιόλα·
- η κοιλιά μου παίζει μαντολίνο, βλ. φρ. η κοιλιά μου βαράει ταμπουρά. Πολλές φορές, συνοδεύεται από κίνηση με την οποία, το χέρι μας κινείται από τον καρπό του πάνω κάτω μπροστά στην κοιλιά μας, μιμούμενο το μουσικό καθώς χτυπάει με την πένα του τις χορδές του μαντολίνου του·
- η κοιλιά μου παίζει μπασαβιόλα, πεινώ υπερβολικά: «όλη τη μέρα δεν έβαλα τίποτα στο στόμα μου και τώρα η κοιλιά μου παίζει μπασαβιόλα». Από τον βαθύ ήχο του έγχορδου μουσικού οργάνου, που συνδυάζεται με τα βαθιά γουργουρητά της κοιλιάς πεινασμένου ανθρώπου. Πολλές φορές, συνοδεύεται από κίνηση με την οποία, το χέρι μας κινείται μπροστά στην κοιλιά σαν το δοξάρι·
- η κοιλιά μου παίζει ταμπουρά, βλ. φρ. η κοιλιά μου βαράει ταμπουρά·
- η κοιλιά μου παίζει ταμπούρλο, βλ. φρ. η κοιλιά μου βαράει ταμπουρά·
- η κοιλιά σου πονάει; γιατί ενδιαφέρεσαι ή γιατί δυσανασχετείς(;): «την άλλη Κυριακή έρχεται ο τάδε απ' το εξωτερικό. -Η κοιλιά σου πονάει; || γιατί αργεί να 'ρθει ο τάδε; -Η κοιλιά σου πονάει;». Πολλές φορές, της φρ. προτάσσεται το γιατί, εσένα. Συνών. ο κώλος σου πονάει(;)
- κάλλιο να πάσχει η τσέπη μου παρά η κοιλιά μου, είναι προτιμότερο να είμαι φτωχός αλλά να έχω να φάω, παρά να έχω λεφτά και να τσιγκουνεύομαι να τα ξοδέψω για να φάω καλά: «το φαγητό για μένα είναι απόλαυση, γι' αυτό, κάλλιο να πάσχει η τσέπη μου παρά η κοιλιά μου»·
- κάνει κοιλιά, (για λογοτεχνικά, θεατρικά ή μουσικά έργα ή τηλεοπτικές εκπομπές) παρουσιάζει σε κάποιο σημείο κάμψη σε σχέση με το υπόλοιπο έργο, μειώνεται το ενδιαφέρον, η ποιότητα ή η ακροαματικότητα: «αν δεν έκανε κοιλιά το βιβλίο σου σ' αυτό το σημείο, θα μπορούσα να πω πως είναι πάρα πολύ καλό || μόλις αντιλήφθηκαν πως η εκπομπή έκανε κοιλιά, έβαλαν συμπαραουσιάστρια την τάδε ηθοποιό, με την ελπίδα, ν' αυξήσουν πάλι την ακροαματικότητα»·
- κάνω κοιλιά, **α.** παρουσιάζω σε ορισμένες περιπτώσεις αδυναμία ή σημεία κόπωσης: «αν δεν έκανα κοιλιά το μεσημέρι, θα είχα τελειώσει τώρα τη δουλειά». **β.** παχαίνω, χοντραίνω: «πρέπει ν' αρχίσω να κάνω δίαιτα, γιατί έκανα κοιλιά». **γ.** (για πράγματα) κάνω καμπύλη, καμπυλώνω: «απ' το μεγάλο βάρος των πολλών βιβλίων, έκανα κοιλιά το ράφι της βιβλιοθήκης»·
- κοιλιά γεμάτη αφτιά δεν έχει, οι εύποροι άνθρωποι δεν μπορούν να κατανοήσουν τις δυσκολίες, τις στενοχώριες και τις στερήσεις που περνούν οι πολύ φτωχοί: «δεν μπορείς να πιστέψεις ότι είμαι τόσο φτωχός, που έρχονται στιγμές που δεν έχω να φάω, γιατί κοιλιά γεμάτη αφτιά δεν έχει». Συνών. ο χορτάτος του νηστικό δεν τον πιστεύει·
- κοιτάζω την κοιλιά μου, ενδιαφέρομαι μόνο για το προσωπικό μου συμφέρον: «όσους βοήθησα δεν άκουσα ποτέ ένα ευχαριστώ, γι' αυτό κι εγώ στο εξής κοιτάζω την κοιλιά μου». Συνών. κοιτάζω την πάρτη μου / κοιτάζω το συμφέρον μου / κοιτάζω τον κώλο μου·
- κούφια κοιλιά, (για γυναίκες) που δεν μπορεί να κάνει παιδιά, η στείρα: «τι να το κάνω που είναι όμορφη απ' τη στιγμή που είναι κούφια κοιλιά!»·
- κρατώ την κοιλιά μου απ' τα γέλια ή κρατώ την κοιλιά μου απ' το γέλιο, γελώ πάρα πολύ, ξεκαρδίζομαι: «κάθε φορά που μου λέει ανέκδοτο αυτός ο άνθρωπος, κρατώ την κοιλιά μου απ' τα γέλια»·

- *μ' έπιασε η κοιλιά (μου)*, αισθάνομαι πόνο στην κοιλιά: «φαίνεται πως κρύωσα και μ' έπιασε η κοιλιά μου»·
- *με κόβει η κοιλιά μου*, παθαίνω διάρροια: «λίγο να κρυώσω, αμέσως με κόβει η κοιλιά μου»·
- *με την κοιλιά στο στόμα*, (για γυναίκες) που βρίσκεται στο τελευταίο στάδιο της εγκυμοσύνης της, που είναι ετοιμόγεννη: «σήκω να καθίσει η γυναίκα, δε βλέπεις που είναι με την κοιλιά στο στόμα;»·
- *ξύνει την κοιλιά του*, δεν κάνει τίποτα, χάνει τον καιρό του, τεμπελιάζει: «όλη τη μέρα κάθεται και ξύνει την κοιλιά του»·
- *ξύνω κοιλιές και φτιάχνω φανάρια*, **α.** βρίσκομαι σε τέλεια αδράνεια, τεμπελιάζω: «απ' τη μέρα που τον απέλυσαν απ' τη δουλειά του, ξύνει κοιλιές και φτιάχνει φανάρια». **β.** πολλές φορές, δίνεται και ως απάντηση στην ερώτηση κάποιου *τι κάνεις (ενν. με τη δουλειά σου, με την εργασία σου)* και έχει την έννοια *δεν έχω καθόλου δουλειά*. Από την εικόνα του ατόμου που ξύνει την κοιλιά του από την ανία·
- *ο καρπός της κοιλιάς της*, βλ. λ. *καρπός*·
- *ο χορός της κοιλιάς*, βλ. λ. [χορός](#)·
- *πέταξα κοιλιά ή πέταξα κοιλιές*, πάχυνα, χόντραινα: «τον τελευταίο καιρό έχω πολλή όρεξη και πέταξα κοιλιές»·
- *πάνω την κοιλιά μου απ' τα γέλια ή πάνω την κοιλιά μου απ' το γέλιο*, βλ. φρ. *κρατώ την κοιλιά μου απ' τα γέλια*·
- *ρουφώ την κοιλιά μου*, παίρνω βαθιά εισπνοή, ώστε να μπει η κοιλιά μου μέσα για να μη δείχνω παχύς ή για να προταθεί το στήθος μου σε μια προσπάθειά μου να δείξω πως έχω αθλητικό σώμα: «κάθε φορά που βλέπω κάποια ωραία γυναίκα, ρουφώ την κοιλιά μου μήπως και την εντυπωσιάσω». Πολλές φορές, η φρ. κλείνει με το *μέσα ή με το προς τα μέσα*·
- *τα βγάζει απ' την κοιλιά του*, τα υποθέτει, τα φαντάζεται, τα εφευρίσκει: «μην πιστεύεις αυτά που σου λέει, γιατί τα βγάζει απ' την κοιλιά του». Συνών. *τα βγάζει απ' το κεφάλι του / τα βγάζει απ' το μυαλό του / τα βγάζει απ' το νου του*·
- *της φούσκωσα την κοιλιά*, (για γυναίκες) την κατέστησα έγκυο: «με την πρώτη φορά που την πλάκωσα, της φούσκωσα την κοιλιά»·
- *τι νόμισες, κοιλιές ξύνουμε*; λέγεται με ειρωνική διάθεση στην περίπτωση που φέρουμε σε αίσιο τέλος μια δουλειά ή μια υπόθεση, ενώ κάποιος ή κάποιοι μας θεωρούσαν εντελώς ανίκανους γι' αυτό: «είχα την εντύπωση πως δε θα μπορούσες να τελειώσεις τη δουλειά. -Τι νόμισες, κοιλιές ξύνουμε;». Ο πλ. και όταν το άτομο μιλάει μόνο για τον εαυτό του. Συνήθως της φρ. προτάσσεται το *εμ*. Για συνών. βλ. φρ. *τι νόμισες, τις κουμπάρες παίζουμε*; λ. *κουμπάρα*·
- *το σπίτι μας είναι μικρό, μα η κοιλιά μας είναι μεγάλη*, βλ. λ. [σπίτι](#)·
- *φάτε μάτια ψάρια και κοιλιά περίδρομο*, βλ. λ. *μάτι*·
- *φουσκώνω τη κοιλιά μου*, βλ. φρ. *γεμίζω την κοιλιά μου*·
- *φούσκωσε η κοιλιά της*, (για γυναίκες) βρίσκεται σε προχωρημένη εγκυμοσύνη: «είναι στον έβδομο μήνα της, γι' αυτό φούσκωσε έτσι η κοιλιά της»·